

recenzija knjige Josepha Ratzingerja

Jezus iz Nazareta

Kristalen jezik, izbrušen slog, eleganten način pripovedovanja, ki te prevzame

Jože Pirjevec

JHWH, »jaz, ki sem« – kakor se je sam označil, sodeč po svetopisemskem izročilu, je pred milijardami let ustvaril materijo. Kako se je to zgodilo, še ne vemo, čeprav je moderna astrofizika v svojih raziskavah prodrla skoraj do tiste odločilne sekunde, ko sta se z »velikim pokom« rodila čas in vesolje. To ustvarjalno dejanje je v svoji skladni racionalnosti in lepoti brez hibe. Gre za umetnino, ki nas preseneča, bolj ko spoznavamo njene zakonitosti in njena zagonetna pravila, katerih del smo. Kajti med drugimi lastnostmi ima ta manifestacija stvarstva še posebnost, ki je krona vsega. Da se namreč s pomočjo naših možganskih tkiv in celic zaveda same sebe, razčlenjuje danost, v katero je vpeta, in jo celo pogojuje.

Poleg materialnega vesolja, ki ga s pomočjo svoje inteligence vsak dan bolje razumemo in spoznavamo, pa obstaja še vesolje, o katerem vemo le na podlagi religiozne izkušnje. Gre za lastnost, ki je značilna za človeka, čeprav je po drugi strani v nasprotju z njegovo najbolj značilno zmožnostjo: opazovati svet okoli sebe in si ga razlagati v skladu z metodo sklepanja in preverjanja. Religiozna izkušnja te metode ne more uporabiti, ker nima objekt, s katerim naj bi se soočala, nobene lastnosti, ki bi se jo dalo kakorkoli izmeriti, stehitati, zabeležiti ali zaznati. Opravka imamo z vesoljem duha, ki je v svojem jedru obstajalo – če sprejememo hipotezo o njegovi biti – od vekomaj, kajti »jaz, ki sem« pač je, kar pomeni, da nima ne začetka ne konca. O tem vesolju vemo le to, kar nam je JHWH sam povedal, če seveda soglašamo z judovsko verzijo zgodbe. Kajti človeški rod hrani še druga, vzporedna poročila, ki so se oblikovala skozi tisočletja in so nekatera izginila, druga pa so še kako živa. Toda, ker bi nas razmislek o vseh ali tudi le o najpomembnejših spravil na stranpot, se omejimo na judovsko izročilo, kakor ga poznamo iz biblije.

Če je bilo ustvarjalno dejanje, kar zadeva materijo, v svoji skladnosti popolno in v svojem bistvu usklajeno, pa ima paralelno dejanje – stvaritev duha – povsem drugačno dinamiko. Pravzaprav ne bi mogli reči, da gre za stvaritev, saj JHWH z njim ni priklical v bivanje nečesa povsem tujega lastnemu bistvu, temveč je ob osebni substanci omogočil obstoj še sebi enake, čeprav oddvojene. Oddvojene predvsem v enem; medtem ko JHWH kljub vsemogočnosti ne more biti tangiran od zla, je tisti del duhovnega vesolja, ki ga je oblikoval po svoji podobi, izpostavljen skušnjavi. Zla očitno JHWH ni ustvaril (in ga tudi ne bi mogel), svojim duhovnim bratom – recimo jim angeli – pa je dal največjega od vseh darov: dar svobodne izbire skladno z lastno pametjo in razsodnostjo, kar pomeni, da jim je dal možnost, ki mu je sicer tuja. Možnost greha, ki naj potrdi njihovo individualnost in drugačnost, obenem pa poudari njihovo digniteto avtonomnih bitij in ne klonov.

Nekoč, ne vemo ali pred stvaritvijo materialnega vesolja ali po njej, se je v sferi duha zgodila strašna tragedija. Skupina angelov se je iz razlogov, o katerih teologi razpravljajo že stoletja, odločila, da bo izrabila svobodo in se je uprla »tistemu, ki je«. O tej kozmični drami, ki nas je usodno zaznamovala, ne vemo tako

rekoč nič, poznamo le njene posledice: nastanek zla, ki se z JHWH ne more in noče pomiriti, ampak mu nasprotuje, kjer je le mogoče. Mogoče pa je samo v enem – v boju za človeka, to nenavadno kreaturo, edino, v kateri se duh in materija spajata v nerazdružljivo celoto.

Ko je JHWH ustvaril angele in materijo, svojega dela še ni končal: odločil se je, da bo ustvaril hibrid, ki naj mu bo v vsem podoben, razen v vpetosti v zakone narave. Zakaj je to storil, je uganka, čeprav si je mogoče zamisliti, da je s človekom skušal povezati oba pola svoje kreativnosti in oplemenititi materijo s tistim, kar ima najbolj dragocenega – z zavestjo o sebi. Ta proces bi se povsem posrečil, če ne bi bilo zla, ki je ugotovilo, da je »jaz, ki sem« tudi človeku dal možnost izbire in s tem potrdil njegovo svobodo. Kako se je zgodba dalje razvijala, je znano. Adam in Eva, prva človeka, postavljena v vrt Eden, sta prekršila zapoved, naj ne jesta z drevesa spoznanja dobrega in hudega, ko sta se dala pretentati kači, ki jima je zagotavljala, da bosta postala enaka Bogu, če bosta okusila njegov sad. Ta izvirni greh ni vrgel sence samo na oba prastarša, temveč na njuno vesoljno potomstvo. Človek je po svoji naravi grešno bitje, izgnan iz Edna v sovražni svet, s katerim se mora v potu svojega obraza spopadati, da preživi.

S tem razvojem dogodkov pa se JHWH ni mogel ali ni hotel zadovoljiti. Sklenil je, da bo naredil nekaj, česar ni za padle angele. Človeka bo odrešil z dramatičnim posegom v zgodovino in premagal zlo na način, ki mu ni para – z žrtvovanjem samega sebe.

Dovoljeni ugovori

Ta dolgi uvod je bil potreben za razmislek o knjigi Josepha Ratzingerja, alias Benedikta XVI., naslovljeni Jezus iz Nazareta. V spremni besedi omenjenega dela papež opozarja, da ne gre za tekst, ki bi ga sporočal vernikom ex cathedra, da torej ne gre za besedilo, ki naj bi ga sprejeli kot dogmo, temveč za osebno razmišljanje o Kristusu, kakor se mu je nakopičilo v letih študija in molitve. »Zaradi tega,« pravi papež v uvodu, »je vsakemu na voljo, da mi ugovarja. Bralke in bralce prosim samo za tisti zalogaj simpatije, brez katerega ne more biti nobenega razumevanja.«

Priznati moram, da do kardinala Ratzingerja nisem imel posebne simpatije, kakor tudi ne do papeža Benedikta XVI. Ta duhovnik nima osebne privlačnosti svojega predhodnika Janeza Pavla II., pa tudi ne njegove ljudske gosposkosti. V katoliški cerkvi je že s svojim oblačenjem v trenutkih velikih svečanosti obnovil pomp bizantinskega dvora, o katerem smo mislili, da se mu je rimska kurija v zadnjih desetletjih odrekla. Ušteli smo se, ker si pač papež utvarja, da bo z oživljanjem takih tradicij (da o ponovnem uvajanju

tridentinske maše niti ne govorim) znova osvojil srce vedno bolj laične Evrope. Če naj povem po pravici, me papež v svoji fizični pojavi še najbolj spominja na predsednika galaksije iz trilogije Vojna zvezd. Ne vem, ali je podobnost namerna, vem pa, da je nenavadno tesna in po svoje vznemirjujoča, predvsem zaradi metamorfoze omenjenega predsednika iz absolutnega dobrega v absolutno zlo.

Papeževo knjigo sem kupil v Berlinu, ker sem jo hotel brati v izvorniku. »Italijanska« pojava Benedikta XVI. mi namreč ni všeč, zaradi sladkobne kadence njegovega načina govorjenja. Ko sem ga slišal govoriti v maternem jeziku, se mi je zdel drug človek. Prav zato, ker sem si želel pristopiti k njegovemu tekstu s simpatijo, sem sklenil, da ga bom bral v nemščini, in se pri tem nisem zmotil. Nenavadno kristalen jezik, izbrušen slog, eleganten, mestoma navdihnjen način pripovedovanja, ki te prevzame. Knjigo sem prebral na dušek, kar se mi že od časov Mojstra in Margarete Bulgakova ni zgodilo. In papež? Postal mi je simpatičen, ker sem v njem zaslutil človeka, ki išče (čeprav so mi cesarska oblačila, ukrojena po modi bizantinskih bazileusov, zaradi tega še manj razumljiva).

JHWH obupa nad človeškim rodom

Kakšno zgodbo pripoveduje Joseph Ratzinger? Zgodbo o posegu »tistega, ki je« v

zgodovino, pri čemer ta poseg ni bil enostaven in enkratni, temveč se je razvijal v etapah. JHWH je v določenem trenutku nad človeškim rodom celo obupal in ga sklenil pokončati z vesoljnim potopom. Zadnji trenutek pa se je premislil, rešil Noeta in njegovo družino ter začel tako rekoč vse znova: pred okoli pet tisoč leti se je razodel Abrahamu iz mezopotamskega mesta Ur kot edini pravi Bog in ga z njegovim plemenom popeljal v obljubljeni deželi Kanaan, na obalah Sredozemlja. Od tega trenutka dalje se ni nehal ukvarjati z »izvoljenim ljudstvom«, saj mu je skozi srečo in nesrečo postopoma odstiral samega sebe in svoj etični zakon. Pred nekaj več kot tri tisoč dvesto leti ga je celo rešil iz egiptovske sužnosti, ga znova popeljal v obljubljeni deželi in med potjo na gori Sinaj Mojzesu dal zapovedi, po katerih naj se ravna. Ta dogodek je eden bistvenih v pripovedi Josepha Ratzingerja: še nikoli prej se »jaz, ki sem« ni tako intimno približal človeku, saj je z njim govoril »tako kot ljudje med sabo govore«. Toda tudi Mojzesu ni bilo dano, da vidi Boga v vsem njegovem sijaju. Ko ga je zaprosil, naj mu to dovoli, mu je JHWH odgovoril: »Mojega obličja ne moreš videti; kajti noben človek me ne more videti in ostati živ... Glej, tu je mesto pri meni; stopi na skal! Ko pojde moje veličastvo mimo, te bom postavil v razpoko v skali in te pokrili z roko, dokler ne bom mimo. Ko bom potem odmaknil roko, me boš videl v hrbet, mojega obličja pa ne moreš videti nihče.«

JHWH svojega odrešilnega načrta ni sklenil s tem, da se je razodel izvoljenemu ljudstvu in mu dal postavo. Hotel je še kaj več: vesoljno človeštvo odkupiti greha s tem, da je poslal svojega Sina na zemljo, da izpolni to veliko nalogo. Obenem je storil nekaj, česar v preteklosti še ni: ljudem je razkril misterij svoje biti, katere lastnost ni samo ta, »da je«, temveč da je v treh osebah, ki se med seboj prepletajo v isti substanci, so pa vendarle zmožne prevzeti v procesu odrešitve različno vlogo. Od vseh oseb – Očeta, Sina

in Svetega duha – nam je dano najboljše poznati Sina, saj se je ta utelesil v Devici Mariji in je med nami živel v točno določenem kraju in času: pred dva tisoč leti v Palestini, zakotni provinci rimskega cesarstva, v trenutku, ko je bil na oblasti imperator Avgust. O njem, Jezusu iz Nazareta, imamo številna pričevanja, evangelije, pisma apostolov in druge tekste, ki jih Joseph Ratzinger, skupaj s prerokbami stare zaveze pa tudi razmišljanji svetih mož in žena iz zgodovine cerkve, strne v eno samo tezo: da je bil Jezus Mesija, da je bil pravi človek in pravi Bog, da se je za nas žrtvoval na križu, tretji dan pa vstal od mrtvih in šel v nebesa, kjer sedi na desnici Očeta. V nasprotju z Mojzesom se Jezusu ni treba skrivati v pečino, ko govori s »tistim, ki je«. Kakor je zapisano v sklepu veličastnega uvoda k evangeliju po Janezu: »Boga ni nikoli nihče videl; edinorojeni Bog, ki biva v Očetovem naročju, on je razložil.«

Z Jezusovo daritvijo na križu se konča najpomembnejše dejanje božjega posega v zgodovino, pa tudi celotnega procesa, ki se je začel v trenutku, ko se je v razsežnosti duhovnega veselja pojavilo zlo. S svojim trpljenjem in smrtjo je Jezus zlo premagal, ne tako, da bi ga izničil, temveč tako, da je od njegove oblasti odtegnil tiste, ki verjamejo vanj in sledijo njegovemu nauku. Pri tem se postavlja vrsta vprašanj, od katerih je najusodnejše naslednje: zakaj je »jaz, ki sem« izbral za odrešitev človeštva strašno trpljenje lastnega Sina, kakor da bi bil kakšen azteški bog, žejen krvi? Ali se je hotel s tem, da je preko njega spoznal vso globino človeške bede, odtegniti očitku, da je zrežiral dramo, ki je sam ni okusil? Ta možnost je gotovo vredna Boga, čeprav še vedno ostaja odprt problem, zakaj je bila drama sploh potrebna.

Joseph Ratzinger se s tem ne obremenjuje, kvečjemu odgovarja s sklicevanjem na misterij, ki ga je kot takšnega pač treba sprejeti. Pri tem pa tudi ne manjka bolj ali manj očitne groznje, kajti samo tisti, ki bo verjel – pravi Jezus – bo deležen večnega življenja. Kot vsak si tudi jaz želim večnega življenja, čeprav zgodbe, ki sem jo opisal zgoraj, kljub katoliški vzgoji, ne morem razumsko sprejeti. Kaj mi ostaja? Morda samo, da

Stran / Page: 13

Doseg / Reach: 0

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 1017 cm2

4 / 4

ilustracija Samir parafraziram sv. Hieronima: Ne »Parce, mihi Domine, quia Dalmata sum«, temveč »Oprosti, Gospod, ker sem Jože Pirjevec.«

Dr. Jože Pirjevec je profesor zgodovine na Univerzi na Primorskem.

Postal mi je simpatičen, ker sem v njem zaslutil človeka, ki išče (čeprav so mi cesarska oblačila, ukrojena po modi bizantinskih bazileusov, zaradi tega še manj razumljiva).